

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania M. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUz (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. przyznaje adwokatowi M. O. od Skarbu Państwa - Sądowi
Apelacyjnego w (...) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej
udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym 120 zł
(sto dwadzieścia) podwyższone o stawkę podatku od towarów i
usług.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie wnioskodawcy M. J. na postanowienie Sądu Okręgowego w N. z dnia 5 czerwca 2018 r., którym to Sąd odrzucił jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. z dnia 13 kwietnia 2018 r., odmawiającej mu przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sądy obu instancji wywiodły, że wnioskodawca zakwestionował decyzję organu rentowego z dnia 13 kwietnia 2018 r. odmawiającą mu prawa do renty z

tytułu całkowitej niezdolności do pracy, wydaną na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika z dnia 20 marca 2018 r. uznającego go za osobę całkowicie niezdolną do pracy od dnia 14 marca 2017 r., co powodowało, że nie posiadał on wymaganego okresu ubezpieczenia w ciągu dziesięciolecia przed dniem powstania niezdolności do pracy lub zgłoszeniem wniosku o rentę. Wnioskodawca nie złożył sprzeciwu do komisji lekarskiej ZUS od tego orzeczenia w określonym terminie, zaś swoje odwołanie oparł wyłącznie na zarzucie dotyczącym tego orzeczenia – kwestionując datę powstania niezdolności do pracy. W tych okolicznościach sądy *meriti*, w oparciu o art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., uznały że skoro wnioskodawca nie wyczerpał obligatoryjnego trybu odwoławczego od orzeczenia lekarza orzecznika do komisji lekarskiej ZUS, to należało jego odwołanie odrzucić.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy: art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na oddaleniu zażalenia wnioskodawcy zawierającego wniosek o przywrócenie terminu do złożenia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 20 marca 2018 r., złożonego po upływie terminu z przyczyn niezależnych od wnioskodawcy, podczas gdy należało je potraktować, jako sprzeciw od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, zwłaszcza wobec braku świadomości wnioskodawcy o konieczności zakwestionowania na pozór korzystnego dlań orzeczenia lekarza orzecznika ZUS oraz wobec zbyt ogólnikowej treści pouczenia o prawie do złożenia sprzeciwu, powielającego przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, niedostosowanego do zdolności percepcyjnych wnioskodawcy.

Zdaniem skarżącego w przedmiotowej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy złożony przez stronę postępowania w sprawie o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy wniosek o przywrócenie terminu do złożenia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS na etapie postępowania sądowego, to jest w środку odwoławczym od postanowienia Sądu pierwszej instancji, może (tudzież powinien) zostać oceniony przez Sąd - przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności faktycznych sprawy, zwłaszcza stanowiska strony postępowania - nie jako zażalenie na postanowienie Sądu o odrzuceniu odwołania od decyzji organu rentowego o

odmowie przyznania prawa do renty, ale jako sprzeciw od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, skutkujący koniecznością uchylenia postanowienia Sądu pierwszej instancji, decyzji organu rentowego i przekazaniem sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis nr 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis nr 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15). W rozpoznawanej sprawie skarżący sformułował zagadnienie prawne bez wskazania przepisu prawa, na gruncie którego się ono ujawniło. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd

Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527).

Nadto sformułowane przez skarżącego pytanie nie ma ogólnego i abstrakcyjnego charakteru, przez co uniemożliwia Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., IV CSK 405/15, LEX nr 2160209). Skarżący wskazuje na potrzebę uwzględnienia „wszystkich okoliczności faktycznych sprawy, zwłaszcza stanowiska strony postępowania”. W uzasadnieniu wniosku rozwija tę myśl wskazując na konieczność uwzględnienia w szczególności „kontekstu właściwości i warunków osobistych wnioskodawcy takich jak: niekorzystanie z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, legitymowanie się orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy, posiadanie zasadniczego wykształcenia zawodowego, nieustanne zabiegi medyczne związane ze stawem kolanowym, nadciśnieniem tętniczym, nowotworem, długotrwała rehabilitacja, stosowanie terapii hormonalnej oraz uzasadnione przeświadczenie wnioskodawcy o braku konieczności wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z uwagi na uznanie wnioskodawcy za osobę całkowicie niezdolną do pracy” (s. 4-5 skargi kasacyjnej).

Zauważyć należy również, że istotne zagadnienie prawne to zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Sformułowane przez skarżącego zagadnienie nie

ma takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie odniósł się już do problemu dotyczącego obligatoryjnego trybu odwoławczego od orzeczenia lekarza orzecznika do komisji lekarskiej ZUS.

Zgodnie z wykładnią przedstawioną w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., (II UZP 17/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 245), na podstawie art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. sąd odrzuca odwołanie, w którym ubezpieczony podnosi wyłącznie zarzuty przeciwko orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS w kwestiach określonych w art. 14 ust. 1 pkt 1-5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, między innymi, że niewniesienie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika oznacza, że ubezpieczony zgadza się, że wszystkie stwierdzenia w nim zawarte są prawdziwe, a tym samym proces ustalania okoliczności faktycznych, mających znaczenie dla nabycia prawa do świadczenia zostaje zakończony. Celem postępowania przed lekarzem orzecznikiem jest bowiem nie tylko ustalenie stopnia niezdolności do pracy, czy czasu trwania niezdolności, ale również daty jej powstania. Jeżeli zatem lekarz orzecznik dokonuje tych ustaleń - co znajduje swoje odzwierciedlenie w treści wydawanego przez niego orzeczenia - to również w interesie wnioskodawcy leży, aby były one zgodne z faktami. Jeśli zatem wnioskodawca, wobec którego wydano orzeczenie lekarskie, nie wnosi sprzeciwu, mimo że data powstania niezdolności nie odpowiada rzeczywistej dacie jej powstania, to nie sposób przyjąć, że dopuszczalne jest jej kwestionowanie dopiero w późniejszym postępowaniu odwoławczym przed sądem (zob. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2010 r., I UK 23/10, LEX nr 604207). Wykorzystanie przez ubezpieczonego przewidzianego w ustawie trybu zaskarżania orzeczeń lekarza orzecznika ZUS do komisji lekarskiej ZUS jest obowiązkiem prawnym każdego ubezpieczonego, który kwestionuje nie tylko to, co zostało w orzeczeniu lekarskim stwierdzone, jego zdaniem, nieprawidłowo, np. błędna data powstania stanu niezdolności do pracy, ale także to, czego w tym orzeczeniu lekarz orzecznik ZUS nie stwierdził, a co mieści się w zakresie oceny niezdolności do pracy, jej stopnia oraz innych ustaleń wskazanych w art. 14, jak na przykład pogorszenie się stanu zdrowia

ubezpieczonego w okresie poprzedzającym wydanie orzeczenia lekarskiego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2010 r., I UK 23/10, LEX nr 604207).

Odnosząc się do kwestii właściwego pouczenia ubezpieczonego o przysługującym mu prawie wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS zauważyć należy, że w wyroku z dnia 25 września 2014 r. (I UK 40/14, LEX nr 1545096) Sąd Najwyższy uznał, że nie ma racji skarżący, iż wykładnia art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., zgodnie z którą, niewniesienie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika oznacza, że ubezpieczony zgadza się, że wszystkie stwierdzenia w nim zawarte są prawdziwe, jest nieprawidłowa w sytuacji, gdy organ rentowy nie poinformował wnioskodawcy o wszystkich konsekwencjach tego orzeczenia, w szczególności wynikających z ustawy emerytalnej. Sąd Najwyższy zauważył, że postępowanie przed lekarzem orzecznikiem rozstrzyga o faktach, które na tym etapie postępowania rentowego nie mogą być widziane w kontekście kryterium "korzystności" decyzji wydawanej w następstwie orzeczenia lekarskiego. Pouczenie o prawie do sprzeciwu jest sporządzane bowiem bezpośrednio po orzeczeniu lekarza orzecznika, kiedy jeszcze także organ nie wie, (co najmniej oficjalnie), jakie mogą być jego konsekwencje prawne, skoro określa je dopiero w wydanej z uwzględnieniem tego orzeczenia decyzji. W wyroku z dnia 24 czerwca 2015 r. (II UK 268/14, OSNP 2017 nr 4, poz. 45) Sąd Najwyższy uznał, że ograniczenie prawa do Sądu przez odrzucenie odwołania od decyzji ZUS może być zaakceptowane tylko wówczas, gdy nie będzie wpływało negatywnie na prawa ubezpieczonego, to znaczy nie pozbawi go możliwości złożenia niezwłocznie nowego wniosku o rentę lub skutecznego ubiegania się o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS. Spełnienie tych warunków jest możliwe tylko wówczas, gdy odrzucenia odwołania dokona niezwłocznie Sąd pierwszej instancji, co miało miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnięto na podstawie § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października

2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2019 r., poz. 18).